

มติชนสุดสัปดาห์
ศุกร์ 28 ม.ค. 54

อาหารสมอง คนบราซิลก็กินแมลง

วีรกร ตรีเศศ

ถ้าใครคิดว่าเราเป็นคนชาติเดียวที่กินแมลงแล้วละก็เข้าใจผิดครับ มีอีกหลายชาติที่กินแมลงเหมือนเรา มีอยู่ชาติหนึ่งที่นิยมกินมดพันธุ์พิเศษราคาสูง จนถึงกับเอาไปปรุงเป็นอาหารพิเศษประจำท้องถิ่นของตนเองทีเดียว

ชาวเมือง Silveiras ที่มีจำนวนประมาณ 6,000 คน ในบราซิลนิยมกินมดพันธุ์ Icas หรือพันธุ์นางพญาผดเป็นอาหารพิเศษมาแต่ดึกดำบรรพ์ เมืองนี้ตั้งอยู่ระหว่างเมือง São Paulo กับ Rio de Janeiro (เมืองที่มีรูปปั้นพระเยซูขนาดใหญ่อยู่บนเขาริมทะเล)

มดพันธุ์นี้เป็นอาหารพิเศษที่นิยมกันในหมู่คนบราซิลที่มาจากถิ่นอื่นด้วย ผู้คนขับรถนับเป็นร้อย ๆ กิโลเมตรมาเมืองนี้เพื่อซื้อเอาไปทำอาหาร อย่างว่าแหละครับ ถือว่าเป็นยาไปชั้นเลิศและเป็นยาปฏิชีวนะตามธรรมชาติ (Natural antibiotics)

ชาวพื้นเมืองซึ่งคืออินเดียนแดงในทวีปอเมริกาใต้นับเป็นสิบเป็นร้อยชั่วคนที่ถือว่ามีมดพันธุ์นี้เป็นแหล่งของโปรตีนสำคัญแทนปลาและลิงป่า ฤดูที่มันออกมาจากใต้ดินก็คือเมื่อฝนเริ่มตกในเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน มันถูกไล่ด้วยน้ำจนอยู่ใต้ดินอีกไม่ได้ ตลอดเวลาไม่กี่อาทิตย์นั้นมันก็กลายเป็นอาหารและเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในชีวิตของเมืองนี้ ชาวบ้านไล่จับมันแล้วเอามาล้างใส่ช่องแข็งตู้เย็นไว้บริโภคเองและขายบรรดานักกินที่แห่กันมาซื้อ

มดนางพญานั้นทั้งอ้วนและตัวใหญ่ มีขนาดใหญ่ได้ถึงประมาณ 2-2.5 เซนติเมตร และดูได้เรื่อง ถ้ากินดิบ ๆ แบบจับใส่ปากเลยเหมือนที่หลายคนกินจะมีรสชาติคล้ายมันท์ อย่างไรก็ตามที่ผ่านไประยะหนึ่งมีจำนวนที่จับได้น้อยลงเพราะถูกฆ่าโดยยาฆ่าแมลงที่ใช้กับต้นยูคาลิปตัสที่เพิ่งปลูกกันมากในแถบนั้นเพื่อเอาเยื่อมาทำกระดาษ

ชาวบ้านแถบนั้นไม่คิดจะส่งออกไปต่างประเทศเหมือนที่ทำกันในโคลัมเบีย ที่นั่นเขากินมดพันธุ์ Atta เดียวกัน ซึ่งมีชื่อเรียกว่า "hormigas culonas" หรือมดพันธุ์นางพญาถิ่นใหญ่

ชาวบ้านที่นั่นส่งออกไปฝรั่งเศสและอังกฤษ ซึ่งเขาจะเอาไปจุ่มในช็อกโกแลตและขายในร้านไอศกรีมราคาแพงเพราะเป็นของพิเศษ

การกินมดพันธุ์นางพญาของบราซิลของคนกลุ่มนี้ทำให้เกิดความรังเกียจในคนบราซิลอื่น ๆ และชาวโลกเพราะมันดูป่าเถื่อน โหดร้าย ไม่มีอะไรจะกินแล้วหรือไร อย่างไรก็ตามดีสำหรับคนที่เข้าใจคำว่าวัฒนธรรม การกินมดกินแมลงไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด บรรพบุรุษของมนุษย์ก็ล้วนกินสิ่งเหล่านี้ซึ่งมีอยู่ในธรรมชาติโดยเป็นแหล่งโปรตีนสำคัญเพื่อความอยู่รอดจนพวกเราใช้ชีวิตเกิดขึ้นมาได้

ในภาพยนตร์ฮอลลีวูดบางครั้งมีการพูดถึงการกินแมลงในบ้านเรา รายการโชว์สิ่งประหลาดก็มักนำไปดูร้านขายแมลงทอดในบ้านเราจนคนทั่วโลกอาจคิดไปว่ามีเฉพาะในบ้านเราทั้งที่จริงแล้วการกินแมลงนั้นมีอยู่ทั่วไป ในอินเดีย พม่า ลาว เขมร บราซิล โคลัมเบีย อีกหลายประเทศในอเมริกาใต้ ชาวพื้นเมืองในออสเตรเลียในรัฐควีนส์แลนด์กินมดเขียวทั้งที่เป็นตัว ๆ และเอาไปปั้นในน้ำเพื่อให้ได้น้ำที่มีรสชาติเปรี้ยวฉ่ำปาก

ความเปิดเผยของสังคมเรา ไม่ว่าจะเป็นการกินหนอนมะพร้าว (“รอด่วน”) ตั๊กแตนปาทังก้า สารพัดแมลง งูเขียวเขี้ยวขอ รวมถึงตัวเงินตัวทอง และอื่น ๆ ทำให้คนต่างประเทศเผลอนึกว่าคนไทยเป็นคนประหลาดชาติเดียวที่กินสิ่งเหล่านี้ ความจริงแล้วคนชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะในแอฟริกา อเมริกาใต้ เอเชีย ล้วนบริโภคแมลงและตัวประหลาด (รวมทั้งแก๊งเอง) ด้วยกันทั้งสิ้น

ประเพณีกินมดนางพญาสืบทอดมาจากคนพื้นเมืองของบราซิลที่ปัจจุบันผสมผสานกับคนผิวขาวโดยเฉพาะคนปอร์ตุเกส (บราซิลเป็นประเทศเดียวในอเมริกาใต้ที่พูดปอร์ตุเกส ไม่พูดภาษาสเปน) ที่ไปตั้งรกรากมานับร้อย ๆ ปีจนมีประชากรรวมทั้งประเทศ 190 ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้ร้อยละ 48 เป็นคนผิวขาว ร้อยละ 44 เป็นลูกผสมฝรั่งกับคนพื้นเมือง ผิวดำร้อยละ 7 (จำแปลได้ไหมครับ)

บราซิลเป็นประเทศใหญ่โตจนถูกนับเป็นส่วนหนึ่งของ “มหาอำนาจ BRIC” ในโลกคือ บราซิล-รัสเซีย-อินเดีย-จีน บราซิลเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในอเมริกาใต้ และใหญ่เป็นอันดับห้าของโลกทั้งในมิติจำนวนประชากร (3 ใน 4 เป็นคาทอลิก) และพื้นที่ รัวรายด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสำคัญที่สุดคือเป็นอภิมหาอำนาจลูกหนึ่งของโลก แค่นี้ก็เหลือพอจะตื่นเต้น นอกจากจะกินมดกินแมลงเหมือนพวกเราแล้ว

ใน Wikipedia หรือเอ็นไซโครพีเดียออนไลน์ภายใต้หัวข้อ ant มีการพูดถึงการกินแมลงและไข่มดในบ้านเรา (แถมมีรูปด้วย) ตลอดจนระบุว่ายาไข่มดแดงเป็นอาหารที่มาจากภาคอีสาน ซึ่งที่จริงแล้วกินกันในทุกภาคและกินกันมายาวนาน จนไม่รู้ว่ามีเริ่มมาจากที่ใด

มนุษย์แสวงหาสารเปลี่ยนโลหะให้กลายเป็นทองและยาอายุวัฒนะมานับพันปี เมื่อหาทั้งสองอย่างไม่ได้เพราะไม่มีกั๊กันมาหายาปฏิวแทนในแทบทุกวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปเอเชียซึ่งดูจะมีศรัทธาในพืชสมุนไพรและสัตว์มากกว่าโลกตะวันตก เนื่องจากสัตว์และพืชอยู่รอดได้ง่ายกว่าในอากาศอบอุ่น

มदनางพญาของบราซิลจะรอดจากยาฆ่าแมลงและความบ้าคลั่งของรสนิยมและอำนาจซื้อที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชาชนหรือไม่ คนที่จะตอบได้ก็คือคนบราซิลเอง การเห็นคุณค่าของทั้งชีวิตมันและวัฒนธรรมดั้งเดิมของการกินอาจนำไปสู่จุดสมดุลได้ในอนาคต ตราบที่คนบราซิลตระหนักถึงทั้งสองลักษณะ

กินกรวด กินถนน กินดาวเทียม เขายังกินกันได้เลย นับประสาอะไรกับการกินมดกินแมลงที่บรรพบุรุษของเรากินกันมาแต่ดึกดำบรรพ์ การกินมดของคนบราซิลและคนไทยไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดถึงแม้จะไม่ใช่สิ่งน่ากินก็ตาม ที่น่าประหลาดก็คือการที่สังคมอื่นเห็นว่าการกินสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องน่ารังเกียจหรือป่าเถื่อนเอามาก ๆ

เครื่องเคียงอาหารสมอง : ในทุก ๆ คี้นทุกคนล้วนเกี่ยวพันกับสิ่งมหัศจรรย์ทางวิทยา นั่นก็คือการเปลี่ยนจากการตื่นเป็นหลับ อย่างไรก็ตามก็หลายคนทำได้ยาก คนเหล่านี้จะบอกว่าไม่มีอะไรเลวร้ายเท่ากับการนอนไม่หลับ การนับแกะโดดข้ามรั้วอาจช่วยบางคนให้หลับ แต่สำหรับบางคนแล้วยิ่งทำให้นอนไม่หลับยิ่งขึ้น นักวิทยาศาสตร์พยายามเข้าใจกระบวนการหลับของมนุษย์เพราะหากเข้าใจแล้วการแก้ไขปัญหการนอนไม่หลับก็ทำได้ง่ายขึ้น

เมื่อเดือนกันยายนปี 2010 นักวิจัยที่ Washington State University ช่วยให้เข้าใจกระบวนการนี้มากขึ้นอย่างสำคัญ โดยพบว่ากุญแจสู่การนอนหลับคือโมเลกุลสำคัญของร่างกายที่เรียกว่า ATP ซึ่งเป็นสารเก็บสะสมพลังงานเพื่อไว้ใช้ในกระบวนการเผาผลาญพลังงานของร่างกาย

James Krueger นักประสาทวิทยาและพบว่าการยิงเซลล์ประสาทในสมองช้าช้าในขณะที่เราตื่นอยู่ก่อให้เกิดการปล่อย ATP ไปสู่ช่องว่างระหว่างเซลล์ เมื่อโมเลกุลดังกล่าวสะสมมากขึ้นมันก็จะไปเชื่อมต่อกับเซลล์ประสาทและเซลล์สนับสนุนข้าง ๆ การเกิดขึ้นเช่นนี้ทำให้เซลล์สามารถดูดซับสารเคมีซึ่งจะทำให้เข้าสู่สภาวะหลับ

การค้นพบครั้งนี้สื่อว่าการหลับไม่ใช่เรื่องของสมองทั้งส่วน การหลับเกิดขึ้นเฉพาะใน
วงจรประสาทซึ่งคือคัมภีร์ชีวิตชีวาในเวลากลางวันจนมี ATP ปล่อยออกมามากที่สุด ทั้งหมดนี้
หมายความว่าบางส่วนของสมองยังคงตื่นอยู่โดยเปรียบเทียบหลังจากที่เราหลับไปแล้ว (นี่คือ
คำอธิบายการหลับในหรือหลับในขณะที่ตาเปิดหรือการละเมอลุกขึ้นเดินหรือไปทำอะไรระหว่างหลับโดย
ไม่รู้ตัว)

นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าถ้าเข้าใจบทบาทของ ATP ในกระบวนการหลับมากกว่านี้ก็จะ
นำไปสู่การได้มาซึ่งยาใหม่ ๆ ที่จะช่วยคนนอนไม่หลับตลอดจนโรคเกี่ยวกับการหลับทั้งหลายเช่นนอน
หลับไม่นาน นอนหลับยาก นอนหลับแล้วละเมอลุกขึ้นจากที่นอน ฯลฯ

น้ำจิ้มอาหารสมอง :

- เวลามีศุขล้น เหลือเหลือ
- ปล่อยจิตคิดละเลง โลงแล้ว
- ถึงทุกข์แทบป็นเปิง เปลืองชีพ
- เพื่อนักมักไม่แคล้ว เหตุร้ายเร็วถึง (พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 จาก
ลิลิตนิทราชาคริต)

